

Univerzita
Pardubice
Fakulta
filozofická

Katedra: religionistiky

Akademický rok: 2015/2016

Posudek vedoucího diplomové práce

Jméno autora: Bc. Matej Dudáš

Název tématu: Konfesná situácia na území Slovenska v období stavovských povstání (1604–1711)

Diplomová práce Mateje Dudáše je věnována zajímavému tématu konfesní situace na území Slovenska v době osmanské expanze a stavovských povstání. Pisatel se mohl pokusit přispět k tématu doposud zpracovávanému spíše historiky něčím novým z pohledu religionisty; je však otázkou, zda této možnosti využil. Určitým zklamáním může být pro čtenáře hned Úvod, který metodologické uchopení tématu na pomezí historie a religionistiky příliš neřeší a z velké části připomíná spíš resumé jednotlivých kapitol.

Pro hodnocení práce by ovšem mělo být podstatné spíše to, nakolik v ní student splnil Zadání. Podle mého názoru z velké části ano, ovšem obecnější uvedení tématu s vysvětlením pojmů konfesionalizace a kalvinoturcismus, jímž měla práce podle Zadání začínat, je v úvodní kapitole „Historické pozadie” provedeno jen částečně. Stručné pojednání o konfesionalizaci Evropy se objevuje až uprostřed práce, na s. 31–32, zatímco kalvinoturcismus je jen zcela letmým a velmi zjednodušujícím způsobem zmíněn teprve na s. 37.

Vlastní téma práce je v jejích hlavních kapitolách rozebráno poctivě. Pisatel v nich prokazuje jak dobrou orientaci v uherských náboženských dějinách, tak i schopnost rozebrat specifika konfesního vývoje na území dnešního Slovenska. Logika jeho výkladu ovšem místy trochu pokulhává, o čemž svědčí např. zařazení podkapitoly o Sedmihradsku do kapitoly o reformaci na Slovensku. V uvedené podkapitole pisatel zmiňuje mj. čtyři denominace uznávané za vlády semihradského knížete Jana Zikmunda a jako jednu z nich „unitářskou”, avšak jen okrajově se zabývá rolí osmanské říše při vytváření unikátní míry konfesní plurality v této části konfesně rozdělené Evropy a vůbec ne problematikou „unitářství” (sociniánství) a jeho shod a rozdílů s křesťanstvím na straně jedné a islámem na straně druhé. Důkladnější popis směrů typu sociniánství nebo anabaptismu sice patrně v práci na dané téma nebyl nutný, i tak ale zarazí poměrně bezobsažná charakteristika anabaptistů jako reformačního náboženského směru odmítajícího církevní hierarchii v pozn. 26 na s. 17.

Pojednání o náboženské toleranci v osmanské říši na s. 46 je zjednodušující (např. výklad o *milletech* nezmiňuje jejich měnící se počet v různých obdobích). Pro práci velmi podstatné téma osmanských *vilájetů* zasahujících na území Slovenska je jen letmo zmíněno na s. 58. Práce

mohla být vhodně doplněna přílohami např. v podobě map ilustrujících proměny hranic mezi osmanskou a habsburskou mocí v Uhrách či v podobě textů relevantních dobových dokumentů. Této možnosti bohužel student nevyužil a dokumenty obsáhle cituje přímo v textu práce, v němž např. takřka celostránková citace ustanovení lineckého míru na s. 56–57 působí nevhodně.

Otázkou snad také může být, zda student dostatečně kriticky pracuje s použitou literaturou. V této souvislosti bych zmínil např. na s. 25 s odkazem na literaturu uváděné tvrzení, že poddaní české a uherské šlechty za vlády Maxmiliána II. „samozřejmě museli vyznávat náboženstvo, které im určovalo panstvo“ (s. 25), což ve skutečnosti na mnoha panstvích neplatilo, či v parafrázi se objevující nevhodný výraz „nekatolickí kňazi“ na s. 52. Téma kněžství a obecně rozdílů mezi katolicismem a protestantismem v práci religionisticky rozebráno není. V religionistickém textu také na čtenáře může rušivě z evangelické publikace převzatá hodnotící formulace, že palatinovi Illésházymu se „bohužial“ nepodařilo výrazněji prosadit protestantské požadavky (s. 27).

Co se týče dějin náboženské intolerance období konfesionalismu, Matej Dudáš podává poměrně komplexní obraz rekatolizační politiky v Uhrách, zatímco protestantskou nesnášenlivost vůči katolíkům zmiňuje méně systematicky (např. politika Gabriela Bethlena je opakovaně charakterizována jako tolerantní, aniž by bylo zmíněno, že jí roku 1619 padli za oběť na Slovensku dodnes připomínání „košičtí mučedníci“). Dostatečnost zasazení slovenských či uherských dějin do kontextu celoevropské konfesionalizace je sporná.

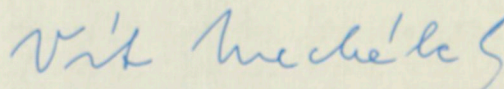
V práci ne zcela dostatečné rozebrání některých témat (např. kalvinoturcismu) souvisí s nevyužitím některých důležitých zdrojů, k nimž patří mj. v zadání doporučená monografie Dorothy Vaughanové *Europe and the Turk*. V bibliografii příliš převládají práce v češtině a slovenštině. Použité zdroje jsou v ní sice vhodně rozděleny na Primární a Sekundární literaturu, ovšem ze skutečnosti, že v Primární literatuře se objevují jen dva svazky jedné edice pramenů, vychází najevo další deficit v podobě zanedbání pramenné literatury.

Využití textů psaných přímo raně novověkými autory chybí. V tomto ohledu postrádám mj. zmínku o polemickém pamfletu *Calvino-turcismus* z roku 1597, který dal jméno fenoménu, jenž měl být předmětem zájmu Dudášovy práce, ale např. i nabízející se využití děl českých exulantů typu Jacoba Jacobea (uvedeného v Zadání) či Jana Amose Komenského, jehož myšlenky jsou na s. 52 zmíněny jen ve schematizované podobě a bez jakéhokoliv odkazu na některý z jeho spisů.

Formální stránka textu je až na některé drobnosti (např. splývající poznámky 64 a 65 na s. 24 dole) slušná. Jazykovou stránku si netroufám posoudit vzhledem k tomu, že práce je psána ve slovenštině. Zaráží nejednotné psaní názvu jednoty bratrské (s malými písmeny na začátku slov na s. 52 a s velkými na s. 53) a také na jiných místech se psaní velkých písmen zdá být problematické. Číslovky by bylo vhodné vypisovat slovy, tj. tři místo „3“ (s. 31), 7. ledna místo „7. 1.“ (s. 39) apod.

Celkově práci hodnotím jako průměrnou a doporučuji k obhajobě, po níž by mohlo být zvaženo hodnocení stupněm dobře, případně i lepším.

V Brně dne 16. července 2016

Mgr. Vít Machálek, Dr. Th.D.